

УДК 343.36

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-333-341

Юлія ХРИСТОВА[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВOPOPУШЕННЯМ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Висвітлено актуальні проблеми кримінально-правової протидії найбільш небезпечним загрозам безпеці здійснення правосуддя в сучасних умовах воєнного стану. Здійснено аналіз перспективних потреб у зв'язку з відновленням судочинства на деокупованих територіях. Обгрунтовано пропозиції щодо посилення кримінальної відповідальності за втручання в діяльність судових органів в умовах воєнного стану, а також щодо кримінально-правової охорони співробітників Служби судової охорони, – державного органу в системі правосуддя, що є спеціальним суб'єктом у механізмі забезпечення безпеки його здійснення. Наголошено на нагальній потребі вжити заходи щодо нормативно-правового регулювання конституційного права на свободу мирних зібрань в Україні, зокрема, щодо заборони їх проведення біля будівель судів на період дії правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: захист правосуддя, втручання в діяльність судді, Служба судової охорони.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення держави-агресора в Україну принесло багато нових викликів протидії кримінальним правопорушенням в цілому та проти правосуддя зокрема, які потребують наукового осмислення та невідкладного вирішення. Актуальність науково-теоретичної розробки обраної проблематики обумовлена насамперед необхідністю забезпечити безпеку здійснення правосуддя в Україні в умовах воєнного стану, деокупації захоплених територій, а також у поствоєнний період, що є однією з основних гарантій незалежності суддів. У зв'язку з судовою реформою, що триває, питання забезпечення незалежності судової гілки влади також потребує додаткового дослідження з урахуванням сьогодення [1, с. 73].

Важливу роль у забезпеченні законності під час здійснення правосуддя має кримінально-правова охорона суддів та інших осіб, які у визначених законом випадках беруть участь у його здійсненні.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Вагомий внесок у науково-теоретичну розробку проблеми протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя зробили такі науковці: В. Ахмедов, В. Борисов, С. Дідик, О. Дудоров, О. Кальман, Н. Карпова, О. Кваша, С. Книженко, А. Маломуж, С. Мірошніченко, В. Навроцький, В. Осадчий, Л. Палюх, О. Титаренко, В. Тютюгін, М. Шепітько та ін. Разом із цим, нагальні питання забезпечення безпеки здійснення правосуддя в Україні в умовах воєнного та поствоєнного станів, формування нового кримінального законодавства вимагають активізації наукових пошуків у даному напрямі.

Метою статті є дослідження питань здійснення правосуддя на основі результатів аналізу найбільш небезпечних загроз безпеці, сучасних викликів воєнного стану, а також оцінки перспективних потреб у зв'язку з відновленням судочинства на деокупованих територіях обгрунтувати пропозиції щодо удосконалення вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність у цій сфері.

Вклад основного матеріалу. Незважаючи на наявність у чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України) норм про відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя, що вчиняються шляхом протиправного впливу на суб'єктів (учасників) відносин стосовно його здійснення (ст.ст. 376, 377–379),

© Ю. Христова, 2022

ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0001-5175-9242>

julia-3108@ukr.net

а також унормування діяльності новоствореного (у 2019 р.) державного органу в системі правосуддя, що є спеціальним суб'єктом у механізмі забезпечення його безпеки, – Служби судової охорони, виклики сьогодення вимагають удосконалення законодавства у цій сфері.

Зокрема, після неодмінно успішної деокупації захоплених територій та відновлення судочинства необхідно одразу враховувати питання безпеки у тому числі у зв'язку зі специфічними категоріями справ, що в першу чергу розглядатимуться судами, наприклад, справи щодо державної зради, колабораційної діяльності, пособництво державі-агресору та ін., а розгляд подібних справ нестиме реальну небезпеку для суддів та співробітників судів, учасників судового процесу, будівель, майна [2].

Підтвердженням цього є результати дослідження спроможності судової системи забезпечувати правосуддя в умовах операції Об'єднаних сил, які показали, що судді Донецької та Луганської областей найбільш поширеною формою впливу на правосуддя назвали загрози їх рідним, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях [3]. Зокрема, у період з 2017 по 2021 рр. у зазначених областях було обліковано 66 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 376 КК України, що становить 9 % від загальної кількості в Україні, 21 кримінальне правопорушення, передбачене ст. 377 КК України, – 16 %, а також одне з п'яти вчинених в Україні посягань на життя судді у зв'язку з його діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя [4; 5; 6].

Суттєвою загрозою безпеці здійснення правосуддя в Україні також є проведення мітингів біля будівель судів, що потребують вжиття ефективних заходів реагування в умовах відсутності належного законодавчого регулювання порядку реалізації права на мирні зібрання та їх обмежень, необхідних для недопущення випадків зловживанням цим правом, а також для забезпечення незалежності суддів.

Про поширеність спроб вплинути на перебіг судового розгляду з боку прихильників того чи іншого з учасників провадження шляхом пікетування судів або ж заповнення залів судових засідань «групами підтримки» зазначили 65 % опитаних суддів Донецької та Луганської областей, констатуючи, що законодавче забезпечення та гарантування їхньої особистої безпеки не враховує специфіки роботи в умовах збройного конфлікту [7].

Попри цей факт питання щодо нормативно-правового регулювання конституційного права на свободу мирних зібрань, зокрема щодо заборони їх проведення біля будівель судів, не набуло належного вирішення, незважаючи й на те, що пунктом 34 Плану заходів з виконання Угоди щодо асоціації між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами з іншого, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106 [8], передбачено законодавче закріплення гарантій свободи мирних зібрань, забезпечення супроводження розгляду Верховною Радою України проектів: Закону України «Про гарантії свободи мирних зібрань» № 3587 від 7 грудня 2015 р. [9]; Закону України «Про гарантії свободи мирних зібрань в Україні» № 3587-1 від 11 грудня 2015 р.) [10]. Обидва проекти було відкликано та знято з розгляду у 2019 році, як і проєкт Закону України «Про гарантії свободи мирних зібрань» №1200 від 29 серпня 2019 р. [11]. 33

Із огляду на досліджуване питання, становить інтерес пропозиція авторів проєкту Закону України № 3291 від 30.03.2020 заборонити проведення мітингів біля будівель судів в статті 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», якою встановити обмеження щодо проведення не ближче, ніж на відстані 50 метрів до приміщень, будівель судів проведення мітингів, демонстрацій, пікетів, акцій протестів, інших подібних чи аналогічних акцій, встановлення та функціонування наметів, сцен, інших подібних споруд, розміщення та демонстрація плакатів, банерів, прапорів, політичних символів, гучномовців, звуковідтворюючої, світлової чи аналогічної, а також допоміжної апаратури чи приладдя для проведення таких акцій [12].

Погоджуючись із аргументами ініціаторів зазначеного законопроекту про те, що втручання в роботу суддів, намагання фізичного та психологічного тиску на суддів, найчастіше відбувається з боку учасників процесу та їх представників шляхом проведення мітингів, пікетів, акцій протесту, блокувань будівель судів [12], зауважимо, що, відповідно до статті 92 Конституції України, права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод мають визначатися виключно законами України. Окрім цього, відповідно до частини другої статті 39 Конституції України

обмеження щодо реалізації права збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи та демонстрації може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – із метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [13].

Таким чином, вирішити проблему неврегульованості порядку (процедури) обмеження права на свободу мирних зібрань, в тому числі біля будівель судів, має Закон України «Про мирні зібрання» (потребує розроблення) [14, с. 45–46].

На сьогодні, у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану Указом Президента від 24 лютого 2022 року № 64/2022 [15] тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, конституційне право на свободу мирних зібрань може обмежуватися у межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені пунктом 8 частини першої статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Проте можливість заборонити проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів військовим командуванням разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) не є прямою заборону їх проведення біля будівель судів, а відтак, на нашу думку, її недостатньо для протидії сучасним загрозам безпеці здійснення правосуддя в умовах воєнного стану, а у поствоєнний період взагалі не передбачена.

Зважаючи на істотний рівень суспільної небезпечності таких дій в умовах воєнного стану, за відсутності відповідного спеціального закону щодо правового регулювання порядку реалізації конституційного права на мирні зібрання, заборону їх проведення біля будівель судів у цей період доцільно передбачити в ст. 19 «Гарантії законності в умовах воєнного стану» Закону України «Про правовий режим воєнного стану», де законодавець встановив заборону проведення страйків, масових зібрань та акцій [16]. Відтак організація та участь у проведенні мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів біля будівель судів в умовах воєнного стану буде визнана формою впливу на правосуддя та підлягатиме кваліфікації за ст. 376 КК України.

Наступним пропонованим напрямом удосконалення чинного законодавства у сфері забезпечення безпеки правосуддя є посилення кримінальної відповідальності за правопорушення проти правосуддя в умовах воєнного стану. На сьогодні вчинення таких кримінальних правопорушень із використанням умов воєнного стану за загальним правилом є обставиною, що обтяжує покарання (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України).

Проте законодавче забезпечення та гарантування безпеки здійснення правосуддя не враховує специфіки роботи в умовах воєнного стану, а покарання, що може бути призначено в таких випадках обмежене і згідно з вимогами статті 65 КК України не може перевищувати верхню межу санкції відповідної статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

Принагідно зауважимо, що відповідно до ст. 8.1.5 проєкту КК України втручання у здійснення правосуддя або судового контролю вчинення є злочином 3 ступеня, за вчинення якого встановлена вища санкція, а саме: «штраф у розмірі від 1000 до 2000 розрахункових одиниць або ув'язнення на строк від трьох до чотирьох років» (ст. 3.2.5. «Санкції за злочини» проєкту КК України) і це без врахування обставини, що підвищує ступінь тяжкості злочину [17] порівняно із санкцією ч. 2 ст. 376 чинного КК України «Втручання в діяльність судових органів», відповідно до якої аналогічні дії караються «позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років» [18].

На підставі вищевикладеного пропонуємо доповнити склад кримінального правопорушення, передбаченого в частині другій статті 376 КК України, кваліфікуючою ознакою – вчинення в умовах воєнного стану, а також збільшити строк покарання у виді позбавлення волі за його вчинення до п'яти років. Запропоновані зміни дозволять встановити справедливе покарання для осіб, які використовують воєнний стан для здійснення впливу на правосуддя.

У контексті досліджуваної проблематики окрему увагу також слід приділити питанню щодо коректності законодавчого визначення кола потерпілих від кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Погоджуючись із відстоюванням у науці кримінального права позицією про те,

що назва розділу XVIII Особливої частини КК України не відображає повною мірою стану тих суспільних відносин, які охороняються його нормами, – вона відображає лише їх частину [19, с. 199], наголосимо, що зазначений розділ містить статті, що передбачають відповідальність за посягання не виключно на суддів і присяжних, які згідно з положеннями ст. 124 Конституції України здійснюють правосуддя в Україні та беруть участь у його здійсненні відповідно, але й на інших осіб, які тільки сприяють здійсненню правосуддя або є учасниками кримінального провадження (захисника, свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста та ін.). Отже, відповідно до назв і текстуального змісту диспозицій статей 377–379 КК України серед потерпілих все ще залишаються «народні засідателі та їх близькі родичі», які, відповідно до чинного законодавства вже не є суб'єктами правосуддя. Зокрема, 12 червня 2011 р. з набранням чинності Законом України «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо участі народних засідателів» [20] інститут народних засідателів було ліквідовано спочатку у кримінальному процесі, а після внесення в ході судової реформи відповідних змін до Конституції України щодо правосуддя, зокрема викладення статей 124 і 127 у новій редакції, відповідно до якої народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя тільки через присяжних [21], а також Закону України «Про судоустрій і статус суддів» – остаточно [22].

Таким чином, назви і диспозиції зазначених кримінально-правових норм потребують приведення у відповідність до чинної редакції ст. 124 Конституції України шляхом виключення з них слів «народного засідателя».

На особливу увагу законодавця, на нашу думку, заслуговує той факт, що поза кримінально-правовим захистом залишилися співробітники створеного у 2019 р. нового державного органу в системі правосуддя, – Служби судової охорони та їх близькі родичі.

Відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів», а також Положення «Про Службу судової охорони» (далі – Положення), затвердженого Рішенням Вищої ради правосуддя від 04.04.2019 № 1051/0/15-19 служба судової охорони є державним органом у системі правосуддя для забезпечення охорони та підтримання громадського порядку в судах, забезпечення безпеки суддів, членів їх сімей, працівників суду, а також у суді – учасників судового процесу, усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і громадській безпеці, що виникли на об'єктах охорони внаслідок вчинення протиправних дій, та ін. [23].

Разом із цим, зазначену службу не було внесено законодавцем до переліку правоохоронних органів у абз. 1 п.1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів». Відтак, відповідно до змісту абзацу другого зазначеної норми Закону співробітники Служби судової охорони, які беруть безпосередню участь в охороні громадського порядку і громадської безпеки, підлягають захисту [24].

Із наведеного вбачається, що даний суб'єкт хоча чітко і не визначений в Законі України «Про судоустрій та статус суддів» як правоохоронний орган, проте наділений повноваженнями з реалізації правоохоронних функцій, зокрема й у питаннях забезпечення громадської безпеки і порядку [25, с. 136].

Вищезазначене в подальшому обумовило дискусійність у науці кримінального права питання щодо розділу Особливої частини КК України (XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів» або XVIII «Кримінальні правопорушення проти правосуддя») розмістити норми, що забезпечили б кримінально-правову охорону даного новоутвореного суб'єкта.

Виходячи з положення про те, що в чинному законодавстві Служба судової охорони чітко не визначена як правоохоронний орган, а лише як такий, що має окремі правоохоронні функції, вважаємо найбільш обґрунтованим вирішення питання щодо кримінально-правової охорони співробітників зазначеного державного органу в системі правосуддя, що є спеціальним суб'єктом в механізмі забезпечення безпеки його здійснення, та їх близьких родичів шляхом внесення відповідних змін до статей 377-379 розділу XVIII Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення проти правосуддя».

Як аргумент на підтримку зазначеної пропозиції зауважимо, що належні засоби мінімізації та усунення негативних впливів на суддів під час відправлення ними правосуддя, спрямовані на ухвалення законного й обґрунтованого рішення, визначені Конституційним Судом України як «гарантії незалежності суддів», здійснюються,

насамперед, співробітниками Служби судової охорони під час професійної діяльності [26]. Відтак внесення запропонованих змін до назви та тексту статей 377, 379 КК України узгоджуватиметься із визначенням основного безпосереднього об'єкта відповідних кримінальних правопорушень як «суспільні відносини, що забезпечують гарантії незалежності суддів, присяжних у таких аспектах як заборона втручання у здійснення судочинства, особиста недоторканість, недоторканість членів їхніх сімей, близьких родичів» [19, с.415].

Принагідно зауважимо, що проведений аналіз положень проекту КК України в частині новацій з кримінально-правової охорони правосуддя показав, що в жодному з трьох розділів Книги восьмої «Кримінальні правопорушення проти правосуддя», присвячених кримінальним правопорушенням проти основ правосуддя (розділ 8.1.), проти сприяння правосуддю та діяльності органів правопорядку (розділ 8.2.), проти порядку виконання судового рішення (розділ 8.3) не передбачена відповідальність за втручання в діяльність працівника Служби судової охорони з метою перешкодити виконанню ним професійних обов'язків шляхом впливу на таку особу або насильства чи погрози щодо її близької людини [18].

Натомість в статті 8.2.3. (розділ 8.2. «Кримінальні правопорушення проти сприяння правосуддю та діяльності органів правопорядку») вчинення аналогічного втручання в діяльність прокурора, слідчого, детектива, дізнавача, захисника, представника особи, судового експерта, працівника державної виконавчої служби чи приватного виконавця визнається злочином 1 ступеня [17].

Із огляду на проблему, що розглядається, заслугове на увагу обґрунтування пропозиції О. Титаренка удосконалити визначення терміну «орган правопорядку», який в проєкті КК України має наступне значення: «орган (підрозділ) досудового розслідування й оперативний підрозділ відповідного державного органу, який здійснює слідчі та розшукові дії (орган Національної поліції, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, Національного антикорупційного бюро України) (п. 44 ч.2 ст. 1.4.1 проєкту) [17]. Зокрема, віднесення до органів правопорядку виключно суб'єктів, які зазначені у закріпленому визначенні, занадто звужує його зміст, що, на думку науковця/автора, може призвести до залишення поза увагою кримінально-правової охорони діяльності інших правоохоронних органів, що виконують завдання із забезпечення громадського порядку, публічної безпеки та протидії злочинності (наприклад: Управління державної охорони, Служба судової охорони) [27, с. 45].

Окрім вищезазначеного, на окрему увагу заслугове відсутність у переліку ознак складу злочину, що підвищують ступінь тяжкості злочинів проти правосуддя (ст.ст. 8.1.2., 8.1.3, 8.2.1., 8.2.2, 8.3.1, 8.3.2) вчинення їх в особливий період, що обумовлює потребу у проведенні подальших наукових досліджень питань трансформації в проєкті КК України кримінально-правової охорони правосуддя в цілому та професійної діяльності працівників Служби судової охорони зокрема.

Говорячи про перспективи подальшого розвитку законодавства України про кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя представляє інтерес пропозиція В. Тертишника і А. Фоменка доповнити кримінально-процесуальну доктрину теоретичною моделлю інституту правничого повіреного (legal counsel, legal attorney), яким може виступати як адвокат чи його помічник, так і інший фахівець в галузі права, відносно яких немає передбачених законом підстав для відводу від участі у справі, та відповідно для його закріплення доповнити Кримінальний процесуальний кодекс України нормою «Юридична допомога правничим повіреним» [28]. Зокрема, із внесенням у встановленому законом порядку запропонованих доповнень до КПК України коло потерпілих від кримінальних правопорушень проти правосуддя, які потребуватимуть кримінально-правового захисту, знову потребуватиме законодавчого доповнення та уточнення.

Висновки. Розв'язання окреслених сучасних проблем кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя потребує вдосконалення національного законодавства у цій сфері, зокрема, пропонуємо:

– у Кримінальному кодексі України:

1) частину другу статті 376 КК України після слів «службового становища» доповнити словами «чи в умовах воєнного стану»;

2) абзац другий частини другої статті 376 КК України викласти в такій редакції: «караються позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною

діяльністю на строк до п'яти років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до п'яти років»;

3) у статтях 377–379: у назвах і диспозиціях слова «народного засідателя» замінити словами «співробітника Служби судової охорони».

– у Законі України «Про правовий режим воєнного стану»:

1) частину першу статті 19 «Гарантії законності в умовах воєнного стану» після слів «...проведення страйків, масових зібрань та акцій» доповнити словами «мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів біля будівель судів».

Список використаних джерел

1. Гаркуша В. В. Принцип незалежності судової гілки влади як основа демократичного суспільства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1 (110). С. 72–76.

2. Начальник територіального управління Державної судової адміністрації України в Донецькій області Сергій Музикант прийняв участь у конференції на тему: «Особливості забезпечення безпеки здійснення правосуддя в умовах воєнного стану». *Територіальне управління Державної судової адміністрації України в Донецькій області* : веб-сайт. URL : <https://pl.arbitr.gov.ua/tu05/pres-centr/news/1323748/>.

3. Правосуддя на Сході України в умовах збройної агресії Російської Федерації. Звіт за результатами дослідження спроможності судової системи забезпечувати правосуддя в умовах збройного конфлікту на сході України 2016 – 2017 / заг. ред. Роман Куйбіда, Маркіян Галабала. Київ. 2018. 340 с. URL : http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/prmasu.pdf.

4. Офіційна статистична звітність. *Офіс Генерального прокурора*: веб-сайт. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravororushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

5. Офіційна статистична звітність. *Донецька обласна прокуратура*: веб-сайт. URL : <https://don.gp.gov.ua/ua/zvdon.html?fp=10>.

6. Офіційна статистична звітність. *Луганська обласна прокуратура*: веб-сайт. URL : https://lug.gp.gov.ua/ua/lugdoc.html?_m=publications&_t=cat&id=117547.

7. Газізуллін І., Солотова Д. Соціальна згуртованість уздовж лінії зіткнення : на основі індексу соціальної згуртованості та примирення (SCORE) в Донецькій та Луганській областях. 2019. URL : https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/PUB_DGEUKR19_Brief_Contact_line_UKR.pdf.

8. План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовт. 2017 р. № 1106.. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>.

9. Про гарантії свободи мирних зібрань : проєкт Закону України № 3587 від 7 груд. 2015 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57310.

10. Про гарантії свободи мирних зібрань в Україні : проєкт Закону України № 3587-1 від 11 груд. 2015 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57396.

11. Про гарантії свободи мирних зібрань : проєкт Закону України №1200 від 29 серп. 2019 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66509.

12. Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо заборони проведення мітингів біля будівель судів : проєкт Закону України № 3291 від 30.03.2020. URL : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68500.

13. Конституція України від 28 черв. 1996 р. (в ред. від 01 січ. 2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

14. Боняк В. О., Христова Ю. В. Особливості нормативно-правового регулювання права громадян України збиратися мирно, без зброї і проводити мітинги, походи і демонстрації. *Права людини: теорія, реальність, перспективи* : матер. наук.-практ. семінару. Дніпро : ДДУВС, 2013. С. 44–46.

15. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

16. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. (в ред. від 29 верес. 2022 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

17. Текст проєкту Кримінального кодексу України станом на 30 груд. 2022 р. URL : <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/12/20/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-20-12-2022.pdf>.

18. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. (в редакції від 06 лист. 2022 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

19. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. 744 с.

20. Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України щодо участі народних засідателів : Закон України від 19 трав. 2011 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3388-17/ed20110519#Text>.

21. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02 черв. 2016 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>.
22. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 черв. 2016 (в ред. від 15 груд. 2022 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
23. Положення про Службу судової охорони : затв. Рішенням Вищої ради правосуддя № 1051/0/15-19 від 04 квіт. 2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#Text>.
24. Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів : Закон України від 23 груд. 1993 р. (в ред. від 24 лист. 2021 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>.
25. Титаренко О. О. Служба судової охорони в системі суб'єктів забезпечення національної безпеки (питання віднесення та визначення компетенції). *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. ДДУВС. (м. Дніпро, 12 берез. 2021 р.)*. Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 135–137.
26. Рішення Конституційного Суду України (Велика палата) у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовт. 2020 р. № 13-р/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>.
27. Титаренко О. О. Деякі дискусійні питання розділу 9.7 «Злочини та проступки проти порядку публічного управління та авторитету держави» проєкту Кримінального кодексу України. *Правова позиція*. 2022. № 1 (34). С. 43–47.
28. Tertyshnik V., Fomenko A. Legal assistance and protection in criminal proceedings: international standards and integrative doctrine. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Volume 1, no. 2. С. 123–133.

Надійшла до редакції 09.12.2022

References

1. Harkusha V. V. (2021) Pryntsyv nezalezhnosti sudovoyi hilky vlady yak osnova demokratychnoho suspil'stva [The principle of independence of the judicial branch of government as the basis of a democratic society]. *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. №. 1 (110). pp. 72–76. [in Ukr.].
2. Nachal'nyk terytorial'noho upravlinnya Derzhavnoyi sudovoyi administratsiyi Ukrayiny v Donets'kiy oblasti Serhiy Muzykant pryynyav uchast' u konferentsiyi na temu: «Osoblyvosti zabezpechennya bezpeky zdiysnennya pravosuddy v umovakh voyennoho stanu». Terytorial'ne upravlinnya Derzhavnoyi sudovoyi administratsiyi Ukrayiny v Donets'kiy oblasti [The chief of the territorial administration of the State Judicial Administration of Ukraine in the Donetsk region, Serhiy Muzykant, took part in the conference on the topic: "Peculiarities of ensuring the security of the administration of justice in conditions of martial law"]. *Terytorial'ne upravlinnya Derzhavnoyi sudovoyi administratsiyi Ukrayiny v Donets'kiy oblasti*. URL : <https://pl.arbitr.gov.ua/tu05/pres-centr/news/1323748/>. [in Ukr.].
3. Pravosuddy na Skhodi Ukrayiny v umovakh zbroynoyi ahresiyi Rosiy's'koyi Federatsiyi. Zvit za rezul'tatamy doslidzhennya spromozhnosti sudovoyi systemy zabezpechuvaty pravosuddy v umovakh zbroynoho konfliktu na skhodi Ukrayiny 2016 – 2017 [Justice in the East of Ukraine under conditions of armed aggression by the Russian Federation. Report on the results of the study of the judicial system's ability to provide justice in the conditions of the armed conflict in the east of Ukraine 2016-2017] / zah. red. Roman Kuybida, Markiyana Halabala. Kyiv. 2018. 340 p. URL : http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/prnasu.pdf. [in Ukr.].
4. Ofitsiyna statystychna zvitnist' [Official statistical reporting]. *Ofis Heneral'noho prokurora: veb-sayt*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultativ-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].
5. Ofitsiyna statystychna zvitnist' [Official statistical reporting]. Donets'ka oblasna prokuratura: veb-sayt. URL : <https://don.gp.gov.ua/ua/zvdon.html?fp=10>. [in Ukr.].
6. Official statistical reporting. [Official statistical reporting]. Luhansk Regional Prosecutor's Office: website. URL : https://lug.gp.gov.ua/ua/lugdoc.html?_m=publications&_t=cat&id=117547. [in Ukr.].
7. Gazizullin, I., Solodova, D. (2019) Sotsial'na z'hurtovanist' uzdozh liniyi zitknennya : na osnovi indeksu sotsial'noyi z'hurtovanosti ta pryrennnya (SCORE) v Donets'kiy ta Luhans'kiy oblastiakh [Social cohesion along the contact line: based on the index of social cohesion and reconciliation (SCORE) in Donetsk and Luhansk regions]. URL : https://scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/PUB_DGEUKR19_Brief_Contact_line_UKR.pdf. [in Ukr.].
8. Plan zakhodiv z vykonannya Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu, z odniyeyi storony, ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamychlenamy, z inshoyi storony [Action plan for the implementation of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand] : zatv. postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 25 zhovt. 2017 r. № 1106.. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
9. Pro harantiyi svobody myrnykh zibran' [On guarantees of freedom of peaceful assembly: proiekt Law of Ukraine] : proiekt Zakonu Ukrayiny № 3587 vid 7 hrud. 2015 r. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57310. [in Ukr.].
10. Pro harantiyi svobody myrnykh zibran' v Ukrayini [On guarantees of freedom of peaceful

assembly in Ukraine: projekt Law of Ukraine] : projekt Zakonu Ukrainy № 3587-1 vid 11 hrud. 2015 r. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57396. [in Ukr.].

11. Pro harantiyu svobody myrnykh zibran' [On guarantees of freedom of peaceful assembly : projekt Law of Ukraine] : projekt Zakonu Ukrainy №1200 vid 29 serp. 2019 r. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66509. [in Ukr.].

12. Pro vnesennya zmin do stat' 6 Zakonu Ukrainy «Pro sudoustriy i status suddiv» shchodo zaborony provedennya mitynhiv bilya budivel' sudiv [On amendments to Article 6 of the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" regarding the prohibition of holding rallies near court buildings: projekt Law of Ukraine] : projekt Zakonu Ukrainy № 3291 vid 30.03.2020. URL : https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68500. [in Ukr.].

13. Konstytutsiya Ukrainy [Constitution of Ukraine] : Zakon Ukrainy v redaktsiyi vid 01.01.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukr.].

14. Bonyak, V. O., Khrystova, Yu. V. (2013) Osoblyvosti normatyvno-pravovoho rehulyuvannya prava hromadyan Ukrainy zbyratysya myrmo, bez zbroyi i provodyty mitynhy, pokhody i demonstratsiyi [Peculiarities of the regulatory and legal regulation of the right of citizens of Ukraine to assemble peacefully, without weapons, and hold meetings, marches and demonstrations]. *Prava lyudyny: teoriya, real'nist', perspektyvy : mater. nauk.-prakt. seminaru (m. Dnipro, 12 hrud. 2022 r.)*. Dnipro : DDUVS, 2022, pp. 44–46. [in Ukr.].

15. Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukraini [On the introduction of martial law in Ukraine] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 № 64/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>. [in Ukr.].

16. Pro pravovyy rezhym voyennoho stanu [On the legal regime of martial law] : Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 №389-VIII v redaktsiyi vid 29.09.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. [in Ukr.].

17. Tekst projektu Kryminal'noho kodeksu Ukrainy stanom na 30.12.2022 r. [The text of the projekt Criminal Code of Ukraine as of 30. 12. 2022]. URL : <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/12/20/1-kontrolnyj-tekst-projektu-kk-20-12-2022.pdf>. [in Ukr.].

18. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 05 kvitnia 2001 r. v redaktsiyi vid 06.11.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].

19. Palyukh, L. M. (2020) Kryminal'na vidpovidal'nist' za zlochyny proty pravosuddya [Criminal liability for crimes against justice] : monohrafiya. L'viv : LNU im. Ivana Franka. 744 p. [in Ukr.].

20. Pro vnesennya zmin do Kryminal'no-protsesual'noho kodeksu Ukrainy shchodo uchasti narodnykh zasidateliv [On making changes to the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the participation of people's assessors: Law of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 19 trav. 2011 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3388-17/ed20110519#Text>. [in Ukr.].

21. Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrainy (shchodo pravosuddya) [On amendments to the Constitution of Ukraine (regarding justice): Law of Ukraine] : Zakon Ukrainy № 1401-VIII vid 02 cherv. 2016 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>. [in Ukr.].

22. Pro sudoustriy i status suddiv [On the judicial system and the status of judges: Law of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 02 cherv. 2016. (v red. vid 15 hrud. 2022 r.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>. [in Ukr.].

23. Polozhennya pro Sluzhbu sudovoyi okhorony [Regulations on the Court Security Service: approved] : zatv. Rishennyam Vyshchoyi rady pravosuddya № 1051/0/15-19 vid 04 kvit. 2019 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1051910-19#Text>. [in Ukr.].

24. Pro derzhavnyy zakhyst pratsivnykiv sudu ta pravookhoronnykh orhaniv [On state protection of court and law enforcement officials: Law of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 23 hrud 1993 r. (v red. vid 24 lyst. 2021 r.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>. [in Ukr.].

25. Tytarenko, O. O. (2021) Sluzhba sudovoyi okhorony v systemi sub'yektiv zabezpechennya natsional'noyi bezpeky (pytannya vidnesennya ta vyznachennya kompetentsiyi) [Judicial security service in the system of entities ensuring national security (issues of attribution and definition of competence)]. *Mizhnarodna ta natsional'na bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty: mater. V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. DDUVS. (m. Dnipro, 12 berez. 2021 r.)*. Dnipro : DDUVS, pp. 135–137. URL : <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6259>. [in Ukr.].

26. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrainy (Velyka palata) u spravi za konstytutsiynym podannyam 47 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrainy (konstytutsiynosti) okremykh polozhen' Zakonu Ukrainy «Pro zapobihannya koruptsiyi», Kryminal'noho kodeksu Ukrainy vid 27 zhovt. 2020 r. № 13-r/2020 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Grand Chamber) in the case based on the constitutional submission of 47 People's Deputies of Ukraine regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", the Criminal Code of Ukraine dated 27.10.2020 № 13/2020.]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>. [in Ukr.].

27. Tytarenko, O. O. (2022) Deyaki dyskusiyi pytannya rozdlu 9.7 «Zlochyny ta prostupky proty porjadku publicnoho upravlinnya ta avtorytetu derzhavy» projektu Kryminal'noho kodeksu Ukrainy [Some debatable issues of section 9.7 "Crimes and misdemeanors against the order of public administration and the authority of the state" of the projekt Criminal Code of Ukraine]. *Pravova pozysiya*. № 1 (34). pp. 43–47. [in Ukr.].

28. Tertyshnik, V., Fomenko, A. (2021) Legal assistance and protection in criminal proceedings: international standards and integrative doctrine. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1. № 2. pp. 123–133..

ABSTRACT

Yuliia Khrystova. Criminal-legal combat criminal offenses against justice: contemporary challenges. The article is devoted to highlighting the current problems of criminal-legal counteraction to criminal offenses against justice in Ukraine in modern conditions. It was established that under the conditions of martial law in Ukraine, the problem of ensuring the safety of the administration of justice, which is one of the main guarantees of the independence of judges, is particularly acute.

An analysis of the most dangerous threats to the security of the administration of justice, modern challenges of martial law, as well as an assessment of prospective needs in connection with the restoration of justice in the de-occupied territories was carried out.

Proposals regarding the strengthening of criminal liability for interference in the activities of judicial bodies under martial law conditions, as well as regarding the criminal protection of employees of the Judicial Protection Service, a state body in the justice system, which is a special subject in the mechanism of ensuring the security of its implementation, and their close relatives by making appropriate changes to Articles 377–379 of Chapter XVIII of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine "Criminal offenses against justice".

It is proposed to supplement the composition of the criminal offense provided for in the second part of Article 376 of the Criminal Code of Ukraine with a qualifying feature – commission under martial law, as well as to increase the term of imprisonment for its commission to five years.

The urgent need to take measures regarding the normative-legal regulation of the constitutional right to freedom of peaceful assembly in Ukraine, including the prohibition of their holding near court buildings during the period of martial law, was emphasized. Part 1 of Article 19 of the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law" after the words "... conducting strikes, mass meetings and actions" should be supplemented with the words "peaceful gatherings, rallies, marches and demonstrations, other mass events near court buildings".

Keywords: *protection of justice, interference in the activity of a judge, Court Security Service.*

УДК 343; 342

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-341-346

Сергій ШЕВЧЕНКО[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

**ПОНЯТТЯ ПРАВОВОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ
ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ, ТА СПІВВІДНОШЕННЯ
З ПОНЯТТЯМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА**

У дослідженні йдеться про понятійно-категоріальні аспекти таких термінів, як «насильство», «домашнє насильство», «правопорушення, пов'язані з домашнім насильством». Наведено норми міжнародних актів, де розкривається поняття домашнього насильства (міжнародні акти ООН, зокрема Декларація про усунення насильства проти жінок та Модельне законодавство про домашнє насильство). Зазначено, що в Модельному законодавстві про домашнє насильство є суттєвий недолік в тому аспекті, що воно враховує лише випадки насильства проти осіб жіночої статі. Розглянуто приклади розуміння поняття домашнього насильства в законодавчих актах закордонних держав (Велика Британія та ін.). У ст. 191 КК Словенії застосовується термін «насильство в сім'ї», а в КК Хорватії – термін «домашнє насильство». Наведено визначення поняття «домашнє насильство» різних українських дослідників. Також акцентовано на позиції дослідників щодо змісту поняття правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством.

Ключові слова: *адміністративне правопорушення, кримінальне правопорушення, злочин, насильство, насильство в сім'ї, види домашнього насильства.*

© С. Шевченко, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4133-8860>

seregashv@ukr.net